

הלכות שביתת עשור

יש בכללן ארבע מצוות שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פּרָטֶן: (א) לשבת בו מלאכה; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) להתענות בו; (ד) שלא לאכל ולשתות בו. ובאור כל המצוות האלו בפרקים אלו.

הלכות שביתת עשור פָּרָק א

א. מצוות עשה לשבת ממלאכה בעשור לחדש השביעי, שנאמר "שבת שבתון הוא לכם" (ויקרא כג, לב); וכל העושה בו מלאכה, בטל מצוות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר "ובעשור לחדש . . . כל-מלאכה, לא תעשו" (במדבר כט, ז). ומה הוא חייב על עשיית מלאכה ביום זה אם עשה ברצונו בזדון, חייב כרת; ואם עשה בשגגה, חייב קרבן חטאת קבועה.

ב. כל מלאכה שחייבין על זדונה בשבת סקלה, חייבין על זדונה בעשור כרת; וכל שחייבין עליו קרבן חטאת בשבת, חייבין עליו קרבן חטאת ביום הכפורים. וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אף על פי שאינו מלאכה, אסור לעשותו ביום הכפורים; ואם עשה, מכין אותו מכת מרדות בדרך שםכין אותו על השבת. וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביום הכפורים; וכל שאסור לאמרו או לעשותו לכתחלה בשבת, כך אסור ביום הכפורים. כללו שלדבר אין בין שבת ליום הכפורים בענינים אלו, אלא שזדון מלאכה בשבת בסקלה, וביום הכפורים בכרת.

ג. ומתור לקנב את הירק ביום הכפורים, מן המנחה ומעלה. ומה הוא הקנוב שיסיר את העלים המעפשות, ויקצץ השאר ויתקן אותו לאכילה. וכן מפצעין באגוזין ומפררין ברמונים, מן המנחה ומעלה מפני עגמת נפש. ויום הכפורים שחל להיות בשבת, אסור בקניבת ירק ובפציעת אגוזים ובפרירת רמונים כל היום. וכבר נהגו העם בשנער ובמערב, שלא יעשו אחד מכל אלו ביום הצום, אלא הרי הוא כשבת לכל.

ד. מצוות עשה אחרת יש ביום הכפורים, והיא לשבת בו מאכילה ושתייה: שנאמר "תענו את-נפשתיכם" (ויקרא טז, כט) מפני השמועה למדו, ענוי שהוא לנפש זה הצום; וכל הצם בו, קים מצוות עשה. וכל האוכל ושותה בו, בטל מצוות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר "כי כל-הנפש אשר לא-תענה . . . ונכרתה" (ויקרא כג, כט); מאחר שענש הכתוב כרת למי שלא נתענה, למדנו שמזהרין אנו בו על אכילה ושתייה. וכל האוכל או השותה בו בשוגג, חייב קרבן חטאת קבועה.

ה. וכן למדו מפני השמועה, שאסור לרחץ בו או לסוך או לנעל את הסנדל או לבעל. ומצוה לשבת מכל אלו, בדרך ששובת מאכילה ושתייה: שנאמר "שבת שבתון" (ויקרא טז, כט; ויקרא כג, לב) שבת לענין מלאכה, ושבתון לענינים אלו. ואין חייבין כרת או קרבן, אלא על אכילה ושתייה בלבד; אבל אם רחץ או סך או נעל או בעל, מכין אותו מכת מרדות.

ו. כשם ששבת מלאכה בו, בין ביום בין בלילה כך שבת שלענוי, בין ביום בין בלילה. וצריך להוסיף מחל על קדש

בְּכַנִּיסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעַנִּיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם; בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ, בְּעָרֵב" (ויקרא כג, לב) כְּלוּמַר הִתְחִיל לָצוּם וּלְהִתְעַנּוֹת, מֵעָרֵב תַּשְׁעָה הַסָּמוּךְ לְעֶשְׂרִי; וְכֵן בִּיצִיאָהּ שׁוּהָה בְּעַנּוּיוֹ, מֵעֵט מְלִילִי אֶחָד עָשָׂר סָמוּךְ לְעֶשְׂרִי, שֶׁנֶּאֱמַר "מֵעָרֵב עַד-עָרֵב, תִּשְׁבְּתוּ שְׁבֻתְכֶם" (שם).

ז. נָשִׁים שְׂאוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת עַד שְׁחֻשְׁכָּה, וְהֵן אֵינָן יוֹדְעוֹת שְׂמִצּוּהָ לְהוֹסִיף מֵחֵל עַל קֹדֶשׁ אֵין מִמַּחֲיִן בִּידָן, שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּזֵדוֹן: שֶׁהֲרִי אִי אִפְשָׁר שִׁיהִיָּה שׁוֹטֵר בְּבֵית כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהַזְהִיר נָשָׁיו; וְהֵנָּח לֵהֵן שִׁיהִיו שׁוֹגְגִין, וְאֵל יִהְיוּ מְזִידִין. וְכֵן כָּל הַדּוּמָה לָזֶה.